

МЕЂУНАРОДНИ ДАН ЗДРАВЉА

Сви културни народи свијета славе сваке године 7. IV као међународни дан здравља. То је успомена на 7. травња године 1948, кад је Свјетска здравствена организација досегла број од 26 редовитих чланова и тако на основу § 57 Повеље Уједињених народа постала перманентном и самосталном организацијом Уједињених народа. Већ 22. VII. 1946. састали су се представници 60 народна на интернационалној здравственој конференцији и једногласно довијели устав Свјетске здравствене организације. До проглашења споменуте организације перманентном, дјеловала је привремена комисија која је извршила читав низ припремних радова и дјеловала у духу већ донесеног устава.

Ово није први случај међународне сурадње на здравственом пољу. Већ на концу прошлог и на почетку овог стољећа оснивају се интернационални центри за здравствена и хигијенска питања и међународну сурадњу. Један такав центар био је у Паризу за Европу, други у Александрији за Средњи и Далеки Исток, а трећи у Њујорку за обје Америке. Након Првог свјетског рата оснива се у оквиру Лиге народа посебна хигијенска секција, која треба да обухвати све народе свијета с главним задатком, да се организира међународна епидемиолошка служба, борба против најважнијих социјалних болести, па здравствена заштита дојенчади и дјеце претшколске и школске доби.

Али тек пошто је основана Свјетска здравствена организација (СЗО) иза другог свјетског рата као самостална организација Уједињених народа (УН) и донесен њен устав, који се данас назива Magna charta међународног здравља, може се сматрати, да је настала нова ера међународне сурадње на пољу здравства, која обећава најбоље резултате.

Најрјечитије говори о томе сам устав:

1. Државе чланице СЗО изјављују, да се у складу с повељом УН принципи СЗО базирају на благостању народа, њиховим хармоничним односима и сигурности.

2. Здравље је основно право сваког човека без обзира на расу, вјеру, политичко увјерење, економске и социјалне прилике.

3. Здравље свих народа је темељни увјет свјетског мира и сигурности, а зависи од што тјесније сурадње међу појединцима и народима.

4. Резултати и успјеси, што их било која држава постигне на унапређењу и заштити здравља, драгоцјени су за све народе.

5. Неједнакости између појединих народа у тековинама на унапређењу здравља и сузбијању болести, поготово преносних, стварају опасност за све народе.

6. Здрав развитак дјеце нарочито је важан за сваки народ.

7. Да се постигне што већи степен здравља, морају све тековине медицинске и сродних наука бити приступачне свим народима.

8. Врло је важно, да јавност буде обавијештена о здравственој проблематици, како би се постигла сурадња у унапређењу и заштити здравља.

Данас СЗО броји преко 80 чланова, те се с правом сматра једном од најјачих међународних организација. У релативно кратком времену, откако постоји, постигла је огромне успјехе. Први тежак испит положила је год. 1947. код нагле појаве јаке епидемије колере у Египту, гдје је оболјевало 1.000 људи на дан, а 500 њих умирало. Брзом организацијом и још бржом доставом помоћи, што су је давале државе чланице СЗО, ова тешка епидемија угушена је за самох 6 тједана, и тиме је била уклоњена велика опасност за Египат и све сусједне и прекоморске земље.

СЗО настоји да савјетом и техничком помоћи помогне свудјде, гдје треба и гдје се помоћ тражи. Она упућује домаће раднике на стручна усавршавања у иноземство, а стручњаке у мање развијене земље ради организације здравствене службе; брине се за заштиту мајка и дјеце; храна и прехрана двију трећина људског рода основни су јој здравствени и економски проблеми; помаже сузбијати масовне болести и све то акутније душевне болести, нарочито код развијених народа; уводи здравствену и епидемиолошку статистику, стандардизира лијекове биолошког поријекла и бави се многобројним другим питањима.

Наша држава активни је члан ове организације од самог њеног почетка. Дапаче, наш делегат проф. Штампар као најмаркантнија личност свјетске здравствене политике најактивније је судјеловао код стварања ове организације и под његовим предсједништвом донесен је устав организације. Наша се држава обилато служила материјалном помоћи, нарочито у првим годинама иза

тешког ратног пустошења, а стотинама наших стручњака било је омогућено да се упознају с тековинама других народа на медицинском пољу и да их пренесу у домовину.

Сваке године за прославу Свјетског рада здравља бира се једна тема, која се у свим државама, чланицама СЗО обрађује, на предавањима у школама, народним и здравственим свеучилиштима, у дневној и стручној штампи, па у радио-емисијама. Овогодишња је тема: „Уништавајмо инсекте — преносиоце заразних болести!“ То је без сумње један од најважнијих здравствених задатака читавог свијета, јер нема државе ни народа, чије здравље не би било угрожено од инсеката. А у опћој свјетској здравственој проблематици заузимају болести, што их преносе инсекти, прво и најистакнутије мјесто. Да споменемо само најважније: кугу, маларију, жуту грозницу, болест спавања и пјегавац. Те су болести одлучивале у прошлости о судбини читавих народа и царства, а и данас су неке од њих (маларија, болест спавања) најважнији социјални фактор неких дијелова свијета. О тим болестима и њиховим преносиоцима било је говора у нашем прошлом броју.

Прим. др. Еуген Нежић

ВАЖНИЈЕ БОЛЕСТИ ГОВЕДА, КОЗА И ОВАЦА ЗБОГ НЕСТАШИЦЕ САМО ЈЕДНОГ ВИТАМИНА

(Наставак)

Због несташице витамина Д и истодобно вапнених и фосфорних соли, младе животиње оболе од меких костију, т. зв. рахитиса (енглеске болести), а одрасле од омекшања костију — остеомалиције. Обје ове болести очитују се у почетку знаковима лизавости.

Дјеловање витамина Д састоји се међу осталим у изравнању правилног, а потребитог односа вапнених и фосфорних соли, надаље у већој способности цријевних станица, да пропусте и унију те соли и да их наслажу на костима, а поврх тога равна се и излучивање тих соли из организма.

Од рахитиса оболијевају у данашње доба нарочито младе животиње одбите од сисе, т. ј. телад, јарад и јањад. Особито често оболе животиње од ове болести, ако их стално држимо у стаји, а рјеђе на становитим пашњацима, или ако их неправилно држимо и хранимо.

Знаци болести појаве се за 1—3 мјесеца, понекад као лизавост, т. ј. животиње лижу или глоћу зид, стајске предмете и уређаје, сусједне животиње или властито тијело, а поврх тога пате и од грчева. Надаље крећу се више мање поремећено, а послје им се промијени и облик зглобова и кости, а то је везано с болношћу. Због тога тапкају животиње ногама, ходају сапето, тешко се подижу и лијежу. Промјене на зглобовима нарочито су уочљиве на кољену, на скочним зглобовима и онима на прстима. Даље се примјећују одебљања на прелазу ребара спрам њихових хрскавица. Неправилности у ставовима виде се на ногама, које су налик на ноге јазавчара или су положене у облику слова О или Х, или су сабласте или попут медвјеђих шапа и т. д. Но има и кривина на краљезници. Могу се такођер одупљивати и мишичне тетиве. Због промјене на чељустима и зубима настају сметње у жвакању, те тако трпи и прехранбено стање. Болест траје опћениго мјесеца и мјесеца, но може престати и сама од себе, ако се лијечи, иначе се често изобличи и костур.

Код остеомалиције, омекшања костију одраслих, губе се споменуте соли из већ изграђених костију, које постају мекше и ломљивије. Болест напала биљождере, и то најчешће краве (стеоне или музне), а рјеђе козе, у становитим подручјима управо масовно. Таква подручја оскудијевају у вапну и фосфору, па су стога и тамошње биљке без тих соли. Надаље болест избија иза трајније суше или влаге, затим ако се животиње нападају меком водом (кишницом из цистерна), или ако се хране кромом, која оскудијева у тим солима, као што је на пр. кромпир, репа, слама, свиртка и т. д. Осим тога зна се болест развити у близини неких кемијских творница ако с димом испуштају неке отровне твари, које падају по тлу и по крмном биљу. Развоју ове болести погодује несташица сунчане свјетлости, па недовољно кретање уз слабу храну, јаку стеноност или млијечност.

Од знакова болести примјећује се у почетку лизавост (животиње лижу вапнене предмете, зазиру од убичајене хране, а пију мокраћу или гнојницу, међусобно се лижу, поједу постелицу и т. д.), а рјеђе пате од грчева, или им је ход укочен и болан, осјетљиве тетиве, дуго леже, смањена им је музност и гојност. На костима се установљује осјетљивост на притисак, животиње тешко устају и лијежу, укочено ходају, крамљу, шкљоцају им зглобови и грбе леђа.

Овако омекшане кости лако се преломе, нарочито здјелица, ребра, краљешци или цјевкасте кости. Због свих ових промјена на костима а потом и на мишићу, у узнапре-

довалим случајевима стражњи труп јако ослаби па животиња мокрећи и балегујући стење. Осим тога због трајнијег лежања настају на избоченим мјестима натисци, а често пате и од грознице. Болест је дуго-трајна, а излијечи се рјеђе него рахитис. Таква животиња кадшто и угине.

Конечно, због нестацице витамина Д било уз рахитис или остеомалацију или пак самостално животиња оболи од т. зв. тета-нија, т. ј. трајних мишићних грчева. У нашим крајевима ова болест срећом је рјеђа, но у Данској оболи од ње око 5 посто пашних крава, а угиба их једна седмина

Да спријечимо ове Д-авитаминозе, треба животиње прописно држати и хранити, т. ј. што више их држати на сунцу и слободи, побољшавати тло (сушити, гнојити вапненим или фосфорним гнојивима, додати храни вапнене или фосфорне соли). Надаље можемо давати животињама сушени пиварски квасац. Нарочито помаже стеоним говедима зелена крма, па смјесе вапнених и фосфорних соли с рибљим уљем.

Код оваца и коза поступат ћемо као и код крава, а нарочито повољно дјеловат ће Д витаминска средства на каквоћу и количину њихове вуне и костријети.

Др. М. Шлевић

НЕПРИЈАТЕЉИ НА ПОСЛУ

Већ код самог оснивања мљечарске задруге у селу било је подвојених мишљења. Боље речено: створила су се два табора. Један је био за оснивање задруге, а други против. На челу за оснивање задруге стајала је Манда и сви они, који су мислили поштено, а на противној страни био је Имбра, Јожа двопаљца, смијењени возар и њима слични. Развила се борба, а завршила се побједом Манде, која је уз се имала већину, али и увјерљиве доказе, да је могуће задружним путем постићи највише користи од производње млијека. У првом реду: за млијеко ће се постићи најбоља тржна цијена, а друго: задруга може лакше набавити потребан инвентар и стројеве за сувремено руковање млијеком; усто се задруга може лакше побринути, да докнадно исхрањује краве, музаре а то значи, да повећава музност кржава, а такођер може помоћи у сурадњи са сточарском задругом појединцима купњу и узгој врло млијечних музара.

Имбра и Јожа двопаљца тумачили су обратно и дерали као по обичају своју козу; — Шта нама треба нетко други гурати прсте у наш посао, као да то ми сами не знамо. Па ако и буде какве користи од задружне бригае, то ће тамо понеки из управе убрати кајмак, а ми ћемо имати још мање него досад. Знамо ми те задружне послове како иду.

Ту су они вјешто искоришћавали понеке лоше примјере задружног пословања, којег је ту и тамо било, а понеки лаковјернији су им насједали, но то није дуго потрајало, јер је задруга већ у првим данима почела лијепо радити, па су Имбра и Јожа двопаљца, мало помало изгубили све своје присталице и симпатизере.

Кад су видјели, да неће ништа постићи са својим мудролијама, одлуче се на једно друго дјело, с којим су мислили да ће ако не сасвим онемогућити, а оно барем ослабити задругу. Они одлучише да купе сепаратор за обирање млијека и да на тај начин привуку произвођаче у своје коло. Смишљено — учињено. Имбра и Јожа двопаљца једног дана крену у оближњи град да купе сепаратор.

Вративши се с купљеним сепаратором у село, наравно прилично весели нешто од добре капљаци, коју су попили у граду, а нешто због успјешно обављена посла, одмах су разгласили, како ће она сабирати и обирати млијеко уз погодније услове него што то чини задружно сабиралиште.

Рачуница није била лоша што се њих двојице тиче. Знали су да се задруга бори за што више млијека, које у свјетом стању шаље у град, а они ће једноставно свакоме тко то захтева млијеко обратити или уз одштету, или да врате обрано млијеко, а кајмак да плате по цијени која је „већа“ од оне по којој задруга обрачунава млијеко. Њихова намјера је била, да замуте, а онда да у мутноме лове.

Људи су у селу у почетку с неповјерењем гледали у тај нови строј, који одмах одваја врхње од млијека, а онда су један по један долазили, да код Имбре, који је руковао том справом оберу коју литру за кућне потребе.

Имбра и Јожа двопаљца су трљали руке од задовољства, јер им је остајало врхње од којег су израђивали маслац и продавали уз прилично високе цијене, док су они којима је враћено обрано млијеко мислили да су нешто профитирали тиме што им је млијеко враћено, а уз то кајмак плаћен, па макар и уз нижу цијену.

Тако је на сабиралиште долазило све мање млијека. Но Манда не би била Манда, да је препустила да ствари теку, како су почеле и да јој се као и осталим задругарима Имбра и Жожа двопацац смију испод брка и показују дуге носеве иза леђа. Она је одмах повела борбу, како да доскочи Имбри и Жожи. Предложила је да се сазове саста-нак управног одбора задруге и да се пове-де рачуна о Имбрином обиралишту.

— Ако пустимо Имбри и Жожи да несме-тано раде како су започели остат ћемо без веће количине млијека, која нам је потребна, да подмиримо обавезу, коју смо преузели за опскрбу градског становништва — рекла је Манда на састанку. — Ја предлажем, да то-ме станемо на крај. Осим тога што та дво-јица раде није у складу ни с најосновнијим хигијенским захтјевима, јер немају прикла-дних справа ни просторија а нити знања за тај посао. То треба спријечити.

— Али како — чула су се питања. — Можемо ли им одузети сепаратор? Не мо-жемо. Њихово је власништво. Купили су га!

— Сепаратор им не можемо одузети, али им можемо забранити, да обиром млијеко оста-лим људима. Млијеко од својих крава могу слободно обирати, али по закону туђе не смију, јер је то обрт, а за обављање обрта потребна је дозвола, плаћа се порез, а они нити имају обртницу, нити плаћају порез. Ствар треба пријавити на надлежно мјесто, па да видимо, тко ће извући дебљи крај! — тако је рекла Манда и одмах је свима синуд-ло, да је тако и да Манда има право.

— Прошло је неколико дана од реченог саставка, а Имбра и Жожа двопацац добише позив управне власти, да дођу на саслушање због недозвољене обртне дјелатности, коју нису пријавили, нити за њу тражили дозволу, а за коју не плаћају порез на доходак.

Жожа двопацац је дојурио к Имбри сав црвен у лицу, машући позивом у руци.

— Ево погледај — узвикнуо је — и то ми је слобода! Човјек не смије да ради по-штећ посао. Ко ме смета наш сепаратор?

— Имбра, који је већ знао за пријаву, махнуо је руком безвољно и мрко прогунђао:

Рекао сам ја, да данас не можеш живје-ти. Свуда и на сваком кораку ти гледају у прсте. Лијепо почне све у реду, а онда ти

помрсе рачуне. Више ћемо морати платити пореза него што смо зарадили. Једино што нам преостаје — затворити дућан и не пла-тити кајмак којег смо обирали да би нам барем нешто остало од наше муке.

Да ти право кажем — потиштено ће Жожа двопацац — ја баш нисам био одушевљен твојим приједлогом, кад си ме наговарао, да купимо тај сепаратор, јер сам се већ једном опекао, али ти си ме наговарао све док нисам пристао.

— Где врага, сад ћу још ја бити крив и за тебе! — бијесно ће Имбра. — Ти би се извукао из каше, а док смо дијелили добит из проданог маслаца, гледао си како би је што више одвукао.

Тко зна — можда би дошло између њих и до грубљих ријечи, да се није тог часа на вратима појавила Манда и предсједник млекарске задруге Фрањо. Имбра и Жожа двопацац дочекали су их смркнута погледа.

— Па како посао — упита Манда са сми-јешком на лицу. — Чули смо, да продајете сепаратор, па смо дошли, да га од вас отку-пимо.

У глави Имбре и Жоже двопацаца у исти мах искрсне спасоносна мисао. Ето, прилике, да се ријешимо неприлике. Треба сепаратор што прије продати, па се ријешити и одго-ворности. На саслушању ће се већ некако измотати, кад кажу, да немају сепаратор и да се више не баве недозвољеним послом и обртом. А онима који су им доносили мли-јеко једноставно не ће платити и мирна Бо-сна. И зато одговоре, да посао иде слабо и да су вољни сепаратор продати, али барем за исту цијену, за коју су га и они купили.

Претсједник Фрањо познавао је из прија-шњег искуства рад и вриједност сепаратора, стручно га прегледао и установио, да је ис-праван, па им рече, нека га предају млекар-ској задрузи која ће им га исплатити према утврђеној вриједности и процјени, а за пре-ступ нека се бране како знаду.

Кад су Манда и Фрањо отишли Имбра и Жожа двопацац одлуче се, да још исти дан предају сепаратор задрузи, па макар нешто на њему изгубили, само да прођу с мањом казном. Манда је била задовољна с пости-гнутим успјехом.